

LITTERATUR

EN KÄLLA TILL NÅGRA EPISODER I GUSTAF HELLSTRÖMS ROMAN »DEN GÅNGEN»

År 1942 påpekade professor Georg Andréén i en anmälan i Svensk Tidskrift, att Gustaf Hellström hämtat mycket av stoffet till sin samma år utgivna roman »Kärlek och Politik» från den engelske arbetsledaren George Lansbury's självbiografi »My Life». Ehuru Andréén inte ett ögonblick ifrågasatte en skönlitterär författares rätt att bygga en roman på intryck från både livet och litteraturen, tog Hellström synnerligen illa vid sig av Andrééns påpekande, och en replikväxling mellan honom och Andréén följde i Svensk Tidskrift 1943. En anledning till Hellströms missstämning torde ha varit, att han tidigare i ett föredrag, återgivet i »B. M. F.» nr 7 1942, redogjort för tillkomsten av »Kärlek och Politik». Enligt detta föredrag skulle materialet till romanen framför allt utgöras av Hellströms egna iakttagelser och upplevelser under hans tid som journalist i London. Att Lansbury's arbete spelat en viktig roll vid tillkomsten av »Kärlek och Politik» nämnde Hellström i detta sammanhang ej.

Romanen »Kärlek och Politik» är emellertid inte det enda skönlitterära verket i Hellströms produktion, som hämtat stoff från samtida litterärt material.

I romanen »Den gången» låter Gustaf Hellström sitt alter ego Stellan Petreus berätta, att han hösten 1914 under krigets första dagar brukade sitta tillsammans med de engelska krigskorrespondenterna på Café Napoléain i Paris. En eftermiddag inträder en trettioårig amerikansk journalist och berättar, att han lyckats korsa stridslinjen och gjort besök i Bryssel, Aerschot, Louvain, Gent med flera belgiska orter. Han medför fotografier bl. a. av honom själv och en tysk general stående på trappan till en villa, fotografier av brända och sönderskjutna byggnader, av söndersprängda sjukhus, av en arbetare som håller upp en kolnad barnfot.

Ovannämnde amerikanske journalist torde vara identisk med New York World's krigskorrespondent E. Alexander Powell. Denne skildrar i den 1914 utgivna boken »Fighting in Flanders», hur han med hjälp av en otrolig dristighet — för att inte säga fräckhet — lyckades passera linjen mellan de stridande och på ort och ställe beskåda de tyska härjningarna i Belgien. Boken översattes 1915 till svenska av Henry von Kræmer under titeln »Kriget i Flandern». Mellan sidorna 96 och 97 i den svenska upplagan av boken finns intaget ett fotografi av en bonde visande den förkolnade foten av en femtonårs flicka, dödad under striderna vid Melle. Något fotografi av Powell och någon tysk general stående på en trappa finns ej i den amerikanske journalistens bok. Men mellan sidorna 16 och

Litteratur

17 finns intaget ett fotografi av Powell och den tyske generalen von Boehn.

Den svenske författaren torde antingen själv i Paris ha träffat Powell eller också läst hans bok. Här om vittnar förutom nyssnämnda fotografier även likheten mellan de berättelser om grymheterna mot civilbefolkningen i Aerschot, som lämnas i såväl Powells som Hellströms verk. (Hellström, originaluppl., s. 96 f., Powell, sv. uppl., s. 118 f.) Dessutom skildras i »Den gången» förstörelsen av den lilla franska småstad¹, som Sénéchal bodde i, med ordalag och detaljer, som ofrånkomligen kommer en att tänka på Powells skildring av härjningarna i Aerschot.

Någon mera detaljerad jämförelse mellan Powells och Hellströms böcker kan det av utrymmesskäl ej bli tal om här. En sådan torde också vara onödig. Nämnas bör kanske, att direkt verbal överensstämmelse mellan böckerna har ingenstädes kunnat upptäckas. Att Hellström direkt eller indirekt tagit intryck av Powell's bok, torde vara odiskutabelt. Möjligheten föreligger dock, att sammanhanget kan vara, att Hellström läst tidningsartiklar, som äro skrivna av Powell eller som bygga på Powell's reportage.

Något plagiat är det här lika litet som beträffande »Kärlek och Politik» frågan om. Någonstans måste ju en författare hämta sitt stoff! Hellströms avsikt har främst varit den att spegla tiden, att ge en konstnärlig skildring av vad som rörde sig i människornas sinnen i Frankrike och hur de mötte den bistra verkligheten 1914 — och den avsikten har han sannernigen förmått följa.

Knut Ohlsson.

---

¹ Ifrågavarande stad har av Holger Ahlenius i recension i BLM med viss tvekan identifierats med Senlis. Stoffet till berättelsen om det tyska intåget i staden har Hellström hämtat från det avsnitt i sin egen bok »Kulturfaktorn», i vilket han skildrar tyskarnas inmarsch i Mülhausen.